

STORTINGET

Representantforslag 270 S

(2021–2022)

fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes, Kirsti Bergstø og Sara Bell

Dokument 8:270 S (2021–2022)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes, Kirsti Bergstø og Sara Bell om å styrke konkurransekraften til norske sjøfolk

Til Stortinget

Bakgrunn

Gjennom generasjoner har Norge vært verdensledende på sjøfart, og den maritime næringen er blant Norges største næringer. Den samlede maritime næringen skaper årlig verdier for 154 mrd. kroner og sysselsetter 85 000 mennesker.

En av de viktigste forutsetningene for å opprettholde Norges posisjon som maritim stormakt er å ivareta den norske maritime kompetansen. Erfaringsbasert kompetanse er en viktig drivkraft for fremtidig teknologiutvikling, for innovasjon og for vekstkraften til en verdensledende maritim klynge. Norske rederier er samstemte om at teknisk kompetanse og operasjonell erfaring fra sjø vil være blant det viktigste for dem de neste ti årene. Samtidig tror de denne kompetansen blir vanskeligst å oppdrive, viser konjunkturrapporten til Norges Rederiforbund for 2022.

For å sikre norsk operativ maritim kompetanse og bidra til rekrutteringen av norske sjøfolk på norskregistrerte skip er en konkurransedyktig tilskuddsordning for sysselsetting av sjøfolk avgjørende. I tillegg vil en styrking av tilskuddsordningen også bedre rekrutteringen til næringen gjennom økt bruk av lærlinger og andre opplæringsstillinger om bord.

Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk

Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk ble opprettet i 1993 som svar på opprettelse av tilsvarende støtteordninger i andre europeiske land. Ordningen skal sikre norsk maritim kompetanse og rekruttering av norske sjøfolk, samt bidra til at norske rederier får konkurransedyktige vilkår sammenliknet med vilkårene i andre land. Den har vært en sentral del av norsk skipsfartspolitikken siden den ble innført på 1990-tallet, og er et viktig virkemiddel for å oppnå skipsfartspolitiske mål om maritim sysselsetting og konkurransekraft sammenliknet med konkurrerende skipsfartsland, særlig i Europa. Den kompenserer delvis for kostnadsulempen ved å sysselsette arbeidstakere fra Norge og de andre EØS-landene.

I dag består tilskuddsordningen av åtte ulike tilskuddsmodeller med ulike vilkår og virkeområder:

- Generell tilskuddsmodell for arbeidstakere på skip i NOR
- Tilskudd for arbeidstakere på petroleumsskip i NOR
- Tilskudd for arbeidstakere på passasjerskip i utenriksfart i NOR
- Tilskudd for arbeidstakere på skip i NOR som betjener strekningen Bergen–Kirkenes
- Tilskudd for arbeidstakere på seilskip i NOR
- Generell tilskuddsmodell for arbeidstakere på skip i NIS
- Tilskudd for arbeidstakere på lasteskip i utenriksfart i NIS
- Tilskudd for arbeidstakere på konstruksjonsskip i NIS

Det er om lag 13 000 konkurranseutsatte norske sjøfolk i ordningen, og sikring av disse sjøfolkenes konkurransekraft er avgjørende for å ivareta kompetansen i den norske maritime næringen. En styrking av ordningen er en god investering i norsk innovasjon og kompetanse, og hele den maritime næringen har stor nytte av denne sjøbaserte erfaringen.

I regjeringen Solbergs forslag til statsbudsjett for 2022 ble tilskuddsordningen svekket, gjennom at det ble satt et tak i samtlige tilskuddsmodeller, med unntak for skip i NIS som fremdeles er begrenset til 26 pst. av tilskuddsgrunnlaget. Budsjettavtalen mellom Sosialistisk Venstreparti og regjeringen Støre økte taket og var en liten forbedring av regjeringen Solbergs forslag, men tilskuddsordningen ble i sum svekket sammenliknet med tidligere år. Ifølge Rederiforbundet melder rundt 40 pst. av rederiene at denne svekkelsen gjør at merkostnaden ved å sysselsette norske sjøfolk er så høy at de nå vurderer å måtte erstatte norske sjøfolk med utenlandske for å sikre videre drift.

Evalueringer av ordningen

Tilskuddsordningen har siden den ble opprettet i 1993, gjentatte ganger blitt endret og justert. Ordningen har blitt utvidet til flere fartøyskategorier og fartsområder, makstaket har blitt endret, og ordningens innretning og grunnlag har variert mellom fastsatte tilskudd, prosentvise tilskudd av bruttolønn og refusjon av innbetalinger.

Ordningen har også vært gjenstand for en rekke evalueringer. I 2020 gjennomførte Oslo Economics en evaluering av tilskuddsordningen på oppdrag for Nærings- og fiskeridepartementet. Denne evalueringen konkluderer med at tilskuddsordningen både bidrar til å sikre norsk maritim kompetanse, rekruttering av norskbosatte arbeidstakere og konkurransedyktige vilkår for rederiene. Dette er i tråd med en evaluering gjort av Econ Pöyry i 2010, som vurderte at ordningen har hatt en positiv effekt på sysselsetting av norske sjøfolk, og at ordningens målsetting om økt rekruttering og styrket kompetanse nås.

Samlet sett vurderer Oslo Economics at bortfall av ordningen ville ha medført vesentlig færre norske sjøfolk (ca. 3 000–6 000) og vesentlig færre skip (ca. 200–500) i norske skipsregistre.

I 2021 utarbeidet Oslo Economics «Evaluering av kompetanseoverføring fra sjøfolk i tilskuddsordningen for sysselsetting av arbeidstakere til sjøs» på bestilling av Nærings- og fiskeridepartementet. Denne viser at ordningen bidrar til at maritim kompetanse utvikles i rederiene og senere overføres til landbasert maritim næring og bidrar til verdiskaping der. Om lag 50 pst. av de som er mottakere av tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk, går senere inn i landbasert maritim virksomhet,

og om lag 80 pst. av norske offiserer går senere inn i en havbasert næring på land og tilfører nødvendig kompetanse.

Holmefjordutvalgets arbeid

Holmefjordutvalget ble nedsatt 20. august 2020 som en oppfølging av Stortingets vedtak 21. april 2020 om at det skulle nedsettes et partssammensatt utvalg

«for å vurdere tiltak som kan styrke norsk maritim kompetanse, sikre norske sjøfolk på norske skip og sikre norske rederiers konkurransekraft».

I mars 2021 kom Holmefjordutvalget med sine anbefalinger. Utvalget er enige om at dagens tilskuddsordning bør styrkes og gis større forutberegnelighet.

Hovedtrekkene i utvalgets anbefaling når det gjelder tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk, er som følger:

1. Utvalget anbefaler å styrke tilskuddsordningen ved å fjerne gjeldende tak/begrensninger i ordningen. Tilskuddsmodellene som i dag er begrenset med tak, er ikke konkurransedyktige sammenliknet med andre lands ordninger, særlig Danmark.
2. Utvalget er av den oppfatning at det er uheldig at det er ulike støttenivå for ulike segmenter. Utvalget mener at slike forskjeller er ulogiske og skyldes at de ulike ordningene er blitt til på ulike tidspunkter. Det er en bekymring for at ulike støttenivå vil kunne lede til urettferdig konkurranse mellom de ulike segmentene. Ved en lik behandling er det sjøfolkene i seg selv, og ikke segmentet som får fokus.
3. Utvalget anbefaler at substansen i dagens tilskuddsordning lovfestes for å sikre nødvendig forutberegnelighet. Det foreslås konkret at forskriftens kapittel 2 lovfestes, hvor blant annet dagens åtte tilskuddsmodeller er regulert. Videre må det lovfestes hvilke elementer som skal refunderes, uavhengig av kostnad.
4. Forutsatt at takene i ordningene fjernes, foreslår utvalget at tilskuddsordningen forenkles, slik at tilskuddsmodellene reduseres fra åtte modeller til tre:
 - Én modell for NOR-skip
 - Én modell for NIS-skip
 - Én modell for NIS-konstruksjon
5. Utvalget anbefaler at tilskuddsordningen også bør omfatte skip som betjener nye havnæringer i norsk farvann, herunder fremtidige havnæringer som ikke er kjent.

Utvalget skriver i innstillingen at de antar at en tilskuddsordning uten tak vil ha en positiv effekt på sysselsetting av norske sjøfolk og antall skip i norske registre. Særlig forventes en positiv utvikling for offshoreskip i NOR og NIS, som i dag er underlagt til-

skuddsmodeller med makstak, samt NIS-skip i europeisk nærskipfart, som i dag kun har en begrenset tilskuddsmodell (26 pst.).

Med dagens tak oppleves det at de fleste stillingskategorier ligger over takene. Fjerning av takene innen disse segmentene vil kunne lede til at det vil være lønnsomt å ansette flere norske sjøfolk. Rederienes erfaringer fra slutten av 2020 og starten av 2021, da takene midlertidig var fjernet, var at norske sjøfolk ble konkurransedyktige med utenlandske.

Utvalget skriver videre at det antas at en lovfesting av substansen i ordningen vil gi rederier og sjøfolk en forutsigbarhet, som både gjør det mer attraktivt å registrere skip i norsk register, og som gjør at det blir tryggere for ungdom å satse på en maritim karriere på norske skip.

Utvalget mener det er vanskelig å anslå en eksakt effekt av tiltakene, men det anses at tiltaket antakeligvis vil lede til flere norskbosatte sjøfolk, lærlinger og kadetter, og at dagens nivå i det minste opprettholdes.

Behov for å styrke tilskuddordningen for sysselsetting av sjøfolk

Forslagsstillerne viser til at det er tverrpolitisk enighet og omforent holdning blant partene om at tilskuddsordningen er avgjørende for å styrke norsk maritim kompetanse, sikre norske sjøfolk på norske skip og sikre norske rederiers konkurransekraft. Forslagsstillerne viser videre til at maritim næring i høyeste grad er en distriktsnæring, og mener det er viktig å opprettholde maritime arbeidsplasser, ikke minst fordi erfaringen og kompetansen fra maritim næring vil være en viktig brikke i det grønne skiftet fremover.

Regjeringen har selv anerkjent betydningen av maritim kompetanse og norske sjøfolk ved at de i Hurdalsplattformen har nedfelt en styrking av nettolønnsordningen. Forslagsstillerne mener det er naturlig at dette gjøres gjennom en oppfølging av anbefalingene fra Holmefjordutvalget, da dette gjenspeiler det omforente synet i hele bredden av maritim næring, både hos arbeidstakere og arbeidsgivere.

Norge har store ambisjoner knyttet til havbaserte næringer, og næringene vil kunne sysselsette mange i fremtiden. En sterk maritim næring vil være helt avgjørende for en slik utvikling.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan for å fase ut makstakene i tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å lovfeste substansen i dagens tilskuddsordning for sysselsetting av sjøfolk for å sikre nødvendig forutberegnelighet, slik Holmefjordutvalget legger til grunn.
3. Stortinget ber regjeringen ta initiativ overfor partene for å videreføre det arbeidet som ble initiert av Holmefjordutvalget med å forenkle og finne nødvendige justeringer i tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk.

17. juni 2022

Torgeir Knag Fylkesnes

Kirsti Bergstø

Sara Bell

